

Innst. 344 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Prop. 104 S (2011–2012)

Innstilling fra næringskomiteen om reindrif- tensavtalen 2012/2013 og endringer i statsbudsjettet for 2012 m.m.

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Reindriftingsoppjøret for 2012/2013

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om reindriftingsavtalen 2012/2013 og med forslag om endrede bevilgninger over statsbudsjettet for 2012 m.m. Stortinget godkjente 1. juni 1993 Hovedavtale for reindriften (St.prp. nr. 66 (1992–1993)), og ga Landbruks- og matdepartementet (LMD) fullmakt til å forhandle med Norske Reindriftingsamers Landsforbund (NRL) om ettårige avtaler for reindriftingsnæringen. Forhandlinger om reindriftingsavtalen 2012/2013 ble innledet den 9. januar 2012. Partene kom i avsluttende forhandlingsmøte den 23. februar 2012 til enighet om ny avtale. Avtalen gjelder for perioden 1. juli 2012–30. juni 2013. Rammen for reindriftingsavtalen 2012/2013 er på 104,5 mill. kroner. Dette er en økning på 2,5 mill. kroner sammenlignet med inneværende oppgjør etter vedtatt budsjett for 2012.

Avtalebestemmelsene som gjelder bevilgninger over statsbudsjettet følger kalenderåret. Dette innebærer at årets forhandlinger om avtalens økonomiske ramme og fordeling gjelder budsjettåret 2013. Bevilgningen innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop. 1 S (2012–2013) for Landbruks- og matdepartementet. Imidlertid fremmes proposisjonen om reindriftingsavtalen som tidligere for behandling i vårsesjonen. Det forutsettes at Stortinget i sin behandling av proposisjonen gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i hen-

hold til den inngåtte reindriftingsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2013.

1.1.1 Forhandlingene 2012

Forhandlingene om reindriftingsavtalen gjennomføres med basis i gjeldende mål og retningslinjer for reindriftingspolitikken som er trukket opp i St.meld. nr. 28 (1991–1992) En bærekraftig reindrift, og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 167 (1991–1992). Videre er forhandlingene basert på Stortingets behandling av de siste års reindriftingsavtaler og budsjettproposisjoner, samt den situasjonen man står overfor i næringen.

Forhandlingene om reindriftingsavtalen 2012/2013 startet 9. januar 2012 ved at NRL overleverte sitt krav til Staten. Kravet hadde en økonomisk ramme på 130,6 mill. kroner, en økning på 28,6 mill. kroner i forhold til gjeldende oppgjør på 102,0 mill. kroner. NRL krevde en økning av bevilgningene til Reindriftings utviklingsfond (RUF) med 7,2 mill. kroner, for de direkte tilskuddene med 21,0 mill. kroner, samt en økning av organisasjonstilskuddet med 0,4 mill. kroner.

Staten la fram sitt tilbud den 31. januar 2012. Tilbudet hadde en økonomisk ramme for reindriftingsavtalen 2012/2013 på 102,0 mill. kroner. Dette var tilsvarende ramme som for inneværende oppgjør etter vedtatt budsjett for 2012. I tilbudet ble det lagt hovedvekt på å stimulere til markedsrettet produksjon og verdiskaping. På denne måten var tilbudet særlig innrettet mot reindriftingsutøvere som har reindrift som hovednæring. I tillegg ble tiltak som bidrar til en rask oppfølging av Landbruks- og matmeldingen særlig prioritert.

I tilbudet ble statens satsingsområder i forhandlingene om reindriftingsavtalen 2012/2013 beskrevet. Ett sentralt satsingsområde var å bruke økonomiske

virkemidler for å følge opp godkjente bruksregler, herunder særskilt oppfølging av siidaer i distrikter med et for høyt reintall i forhold til det godkjente. Videre ble det vist til at oppfølgingen av bruksreglene vil kreve et økt uttak av slakterein. Med dette som utgangspunkt understreket staten viktigheten av en særlig prioritering av tiltak som bidrar til økt slakting og omsetning av reinkjøtt, samt at arbeidet med å gjenopprette reindriftenes positive markedssituasjon prioriteres. I tillegg ble det understreket at man i dette arbeidet sikrer at virkemidlene over reindriftsavtalen samordnes slik at man på en mest mulig effektiv måte når de fastsatte mål.

Et annet satsingsområde var å benytte forhandlingene til en rask oppfølging av de reindriftpolitiske tiltakene som ligger i Meld. St. 9 (2011–2012) Velkommen til bords. Dette gjelder bl.a. forsterkning av næringsaspektet i de reindriftpolitiske virkemidlene, evaluering av dagens tilskuddssystem, økt satsing på reiselivsbasert næringsvirksomhet i reindriften, samt etablering av et program for læringsbaserte tjenester i reindriften.

Mange fortsetter å eie rein selv om man har sin hovedinntekt utenfor næringen, og reindriftenes totalregnskap viser at næringsinntekten er lavest i de områder der en større andel av flokken eies av personer som ikke har reindrift som hovedvirksomhet. Dette er en utvikling som ikke bidrar til økonomisk bærekraft i næringen. Distriktenes oppfølging av bruksreglene vil også innebære at flere av de som eier rein må ut av næringen. Med bakgrunn i dette, samt det forhold at det i dag i hovedsak ikke foreligger et rekrutteringsproblem i næringen, understreket Staten at det verken er ønskelig å prioritere nye eller å forsterke gjeldende virkemidler knyttet til rekruttering.

Under fremleggingen av tilbudet ble NRL orientert om at finansiering av tiltak for distrikt som er forhindret fra å bruke vinterbeiter i Sverige fordi norsk-svensk reinbeitekonvensjon ikke er operativ, løses utenom reindriftsavtalen 2012/2013. I tillegg ble NRL orientert om at reindriftsfradraget er endret tilsvarende som jordbruksfradraget, og økes fra 54 200 kroner til 63 500 kroner. Maksimalt fradrag økes fra 142 000 kroner til 166 400 kroner. Reindriftsfradragets prosentsats økes fra 32 pst. til 38 pst., og endringene er gjeldende fra og med 2012. Reindriftsutøverne vil bli gitt rett til fradrag for inngående merverdiavgift som faktureres reinbeitedistriktene for fellesanskaffelser av bl.a. gjerder og anlegg.

Forhandlingene ble sluttført den 23. februar 2012. Avtalen innebærer økonomiske tiltak i reindriftnæringen på i alt 104,5 mill. kroner. Dette er en økning på 2,5 mill. kroner i forhold til gjeldende oppgjør. Avtalen innebærer en avvikling av VSP-rein og etablering av et nytt program for reindriften tilsvarende Lokalmatprogrammet innenfor jordbruksavta-

len. Det nye programmet skal være tilpasset reinbedriftenes utfordringer. Samtidig skal reiselivsbasert næringsutvikling i reindriften, samt samarbeidstiltak mellom reindriften og foredlingsbedrifter, inngå i programmet.

1.2 Politiske føringer

Reindrift er en liten næring i nasjonal målestokk, men både i samisk og lokal sammenheng har den stor betydning, økonomisk, sysselsettingsmessig og kulturelt. Reindriften har alltid vært oppfattet og akseptert som en helt spesiell samisk næring. Reindriften er derfor en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur.

På bakgrunn av nasjonale forpliktelser etter Grunnloven og folkerettens regler om urfolk og minoriteter, sees reindriftpolitikken i en generell same- og samfunnspolitisk sammenheng. Reindriftpolitikken er derfor bygd på to selvstendige grunnlag: en næringspolitisk produksjonsverdi og en samepolitisk kulturverdi.

Torsdag 12. april 2012 behandlet Stortinget Meld. St. 9 (2011–2012). Ved behandlingen av meldingen sluttet Stortingets flertall seg til regjeringens reindriftpolitikk og til at delmålene om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft blir videreført. Flertallet støtter også at næringsaspektet i de reindriftpolitiske virkemidlene forsterkes. I den forbindelse ble det påpekt at reinkjøtt er en arktisk delikatesse som har et markedspotensial som bør utnyttes i større grad enn i dag, og det er viktig at næringen øker sin innsats med produktutvikling og markedsføring.

De to sentrale virkemidlene for å nå de reindriftpolitiske målene er reindriftsloven og reindriftsavtalen. Bruksreglene vil utgjøre fundamentet i ressursforvaltningen framover, og vil være en forutsetning for at en rekke av lovens bestemmelser skal komme til anvendelse. Utfordringen med å følge opp godkjente bruksregler vil trolig være størst i deler av Finnmark der reintallet ikke er i samsvar med beiteressursene, og der tallet på utøvere trolig er for høyt til at målet om økonomisk bærekraft kan oppnås.

1.3 Nærmere om den økonomiske utviklingen i næringen

Økonomisk utvalg for reindriften er oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet og har til oppgave hvert år å legge fram et totalregnskap for næringen. Regnskapet utgjør det økonomiske grunnlagsmaterialet for reindriftsforhandlingene.

Totalregnskapet viser en nedgang i resultatmålene fra 2009 til 2010. Vederlag for arbeid og kapital har en nedgang fra 169,4 mill. kroner i 2009 til 152,6 mill. kroner i 2010 (-16,8 mill. kroner). Målt per årsverk har vederlag for arbeid og egenkapital en ned-

gang fra kr 166 900 i 2009 til kr 153 000 i 2010, og målt per siidaandel har vederlag for arbeid og egenkapital en nedgang fra kr 291 500 i 2009 til kr 265 000 i 2010. Sum produksjonsbaserte inntekter reduseres fra 182,5 mill. kroner i 2009 til 174,3 mill. kroner i 2010 (8,2 mill. kroner), hovedsakelig som følge av en reduksjon i kjøttinntektene på 5,6 mill. kroner grunnet reduksjon i produsentprisen, samt en reduksjon i livdyrverdien på 4,4 mill. kroner. Erstatningene for tap av rein økte fra 67,7 mill. kroner i 2009 til 72,2 mill. kroner i 2010 (4,5 mill. kroner), og erstatningene for arealinngrep hadde en økning fra 4,2 mill. kroner i 2009 til 6,1 mill. kroner i 2010 (1,9 mill. kroner). Det er hovedsakelig erstatningene for tap av rein til rovvilt som er økende. Totalt sett er det en reduksjon i de samlede inntektene fra 335,2 mill. kroner i 2009 til 333,6 mill. kroner i 2010 (-1,6 mill. kroner).

Ser man på utviklingen fra 2007 øker kostnadene med 35 pst. på 4 år. Denne kostnadsøkningen fremstår som bekymringsfull med hensyn til målet om økonomisk bærekraft. Kostnadsøkningen har ikke sammenheng med økte slaktekostnader, men er i hovedsak relatert til varekjøp, utstyr og avskrivninger. Renter på lånt kapital øker fra 6,6 mill. kroner i 2009 til 8,4 mill. kroner i 2010 (1,9 mill. kroner) på grunn av høyere gjeldsnivå i 2010 sammenlignet med året før.

Budsjettet for 2011 viser en reduksjon i resultatmålene grunnet lavere slakteuttak og en negativ prisutvikling.

1.4 Sentrale utfordringer og oppgaver

Det foregår reindrift i nærmere 140 av landets kommuner over et landareal på ca. 140 000 km². Hovedtyngden av reindriften, om lag 70 pst., finner sted i Finnmark.

Reindriften utfordringer er mange og sammensatte. Fortsatt er det en betydelig utfordring i forholdet mellom beitetrykk og beitegrunnlaget i deler av Finnmark. For Troms reinbeiteområde er hovedutfordringen et underskudd på vinterbeite og en generelt svak økonomi. For de tre sydligste reinbeiteområdene er hovedutfordringen en sikring av arealene for å opprettholde den tradisjonelle nomadiske driftsformen. I samtlige reinbeiteområder er det en økt utfordring knyttet til store tap grunnet rovvilt. Dette er særlig fremtredende i Nordland og Nord-Trøndelag reinbeiteområder. I tillegg er det en utfordring i samtlige områder å få til økt verdiskaping for næringsutøverne.

Reintallet er i dag på om lag 250 000 rein. Ut fra godkjente bruksregler vil det være behov for å redusere reintallet med i underkant av 40 000 rein. I all hovedsak skal denne reduksjonen skje i Øst- og Vest-Finnmark reinbeiteområder.

Høsten 2011 sendte departementet på høring et lovforslag som innebærer en avvikling av områdestyrene. I tillegg til lovendringene arbeides det med en administrativ overføring av områdekantorene til de fem nordligste fylkesmennene.

1.4.1 Oppfølging av reguleringslageret – slaktning og omsetning av reinsdyrkjøtt

Ved inngangen til slaktesesongen 2010/2011 var markedssituasjonen for reinkjøtt vanskelig, og da særlig for reieneiere og slakteri- og videreforedlingsbedrifter i Finnmark. Med bakgrunn i den vanskelige situasjonen, ble det høsten 2010 gjennomført ekstraordinære forhandlinger mellom NRL og Staten. Forhandlingene resulterte i enighet om kortsiktige tiltak for å sikre økt slaktning og omsetning av rein fra Finnmark. Ett sentralt tiltak var etablering av en midlertidig reguleringsordning fram til 31. mars 2011.

NRL valgte å bryte forhandlingene med Staten om reindriftsavtalen 2011/2012. Bakgrunnen for bruddet var knyttet til uenighet om markedsregulerende tiltak, herunder først og fremst oppfølging og avvikling av reguleringslageret. Med bakgrunn i bruddet ble ansvaret for oppfølgingen av det omforente tiltaket overført til departementet alene.

Gjennom slaktesesongen 2010/2011 ble det gjennomført et historisk høyt slakteuttak. Uttaket var på om lag 88 000 rein ved registrerte slakterier. Samtidig hadde man et historisk lavt salg. Opp mot 50 pst. av slakteuttaket i Finnmark gikk til regulering. Denne ubalansen kunne knyttes til et for høyt prisnivå på reinsdyrkjøtt gjennom flere år. Reinkjøttbransjen reagerte ikke tilstrekkelig offensivt etter at finanskrisen ga et kraftig skifte i matmarkedet.

Med dette som utgangspunkt valgte departementet å benytte reguleringslageret til å få et riktigere prisnivå på reinsdyrkjøttet. Prisfastsettingen av reguleringslageret har bidratt til at reinsdyrkjøttet har fått en betydelig tilpasning i markedet, og prisene til forbruker har gått kraftig ned. Markedssituasjonen for reinsdyrkjøtt er nå langt lysere, og man ser en positiv utvikling.

1.4.2 Tap av rein grunnet rovvilt

Reindriften i hele landet har hatt økende tap det siste tiåret, og en vesentlig årsak til dette er økte rovviltbestander. I 2010 meldte reindriften i alt 77 000 dyr tapt, av disse ble 19 500 (ca. 30 pst.) godkjent som tap til rovvilt. Av det totale tapet reindriften oppgir gjennom melding om reindrift, utgjør om lag 80–90 pst. tap til rovvilt.

Reinen er særlig sårbar for tap til rovdyr på senvinteren og i kalvingsperioden om våren. Det er derfor et forvaltningsmål å beskytte reinens kalvingsområder mot yngling av rovvilt. Rein i dårlig kondisjon er særlig tapsutsatt, og dårlig beitetilgang på grunn av

ugunstig værforhold eller for høyt reintall kan øke tapene betraktelig. Stor tapsrisiko forklares av driftsformen med helårs beiting i ofte utilgjengelig og uoversiktlig terreng, noe som også gjør det svært vanskelig å finne rein som er tatt av rovvilt. Det har over tid vært en økning i erstatningsutbetalinger for rein tapt til rovvilt. Dokumentasjonsgraden er svært lav i reindriften ved at om lag 5 pst. av erstattet tap er dokumentert. Erstatningsutbetalingene blir skjønnsmessig beregnet ut ifra dokumentert tap vurdert opp mot tapsrisiko. Dette medfører at utbetalingene varierer mellom de ulike reinbeiteområdene, og kan bidra til et økt konfliktnivå mellom næring og myndigheter. Det ble etablert en arbeidsgruppe i 2010 til å utrede om dagens erstatningsordning for tap av tamrein til rovvilt burde legges om, og eventuelt hvordan det skulle gjøres. Gruppen har avlevert en rapport våren 2011 der de anbefaler en trinnvis omlegging til en risikobasert erstatningsordning. Det er blant annet behov for mer kunnskap om rovvilt i de ulike områdene og andre tapsårsaker i reindriften. Miljøverndepartementet har nå sendt arbeidsgruppens rapport på høring med frist 1. juli 2012.

Utviklingen det siste tiåret med økende og til dels svært høye tap i deler av de sørsamiske områdene er særlig bekymringsfull. Studier av produksjon og tap i reindriften i Nord-Trøndelag viser at kalvetap forekommer på tross av at dyrene har relativt gode vekter. Vanskelige værforhold på vinterbeitene ser ut til å forsterke problemene med tap til rovvilt. Det er en kjensgjerning at rovvilt er en stor utfordring for reindriften i disse områdene, og det er behov for en særskilt oppfølging for å sikre næringsgrunnlaget.

1.4.3 Grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige

Konvensjon av 9. februar 1972 mellom Norge og Sverige om reinbeite gjaldt i utgangspunktet fram til 30. april 2002, deretter ble den forlenget med tre år fram til 30. april 2005.

En framforhandlet ny reinbeitekonvensjon ble parafert av de to lands forhandlingsledere 24. februar 2009. Landbruks- og matminister Lars Peder Brekk og landsbygdsminister Eskil Erlandsson undertegnet konvensjonen 7. oktober 2009. Gjennom undertegningen har de to land forpliktet seg til en videre oppfølging mot ratifikasjon og ikrafttredelse. Konvensjonen har deretter vært på høring i begge land, og høringen ble avsluttet rundt årsskiftet 2010/2011. Det har også vært konsultasjoner om saken både med Sametinget og NRL i april 2009.

Det var nye konsultasjoner med Sametinget 6. april 2011. Deretter mottok landbruks- og matministeren og den svenske landsbygdsministeren felles henvendelse ved brev av 6. mai 2011 fra sametingspresidentene i de to land vedrørende et møte mellom

de to ministrene, de to sametingspresidentene og lederne i NRL og SSR. Et slikt møte er imidlertid ennå ikke avholdt.

Ratifikasjon og ikrafttredelse av en ny konvensjon er avhengig av interne prosesser i begge land. På svensk side har det i lys av høringen kommet opp problemstillinger som forutsetter nærmere utredninger. I beste fall vil en ny konvensjon derfor kunne tre i kraft mot slutten av 2013.

I og med at ny norsk-svensk reinbeitekonvensjon ennå ikke er operativ, er situasjonen fortsatt slik at mangel på avtale forhindrer norske reinbeitedistrikter i å bruke vinterbeiter i Sverige. For å sikre driftsgrunnlaget for disse distriktene, innebærer reindriftsavtalen 2012/2013 forslag om å omdisponere 0,5 mill. kroner til føring og andre tiltak fra kap. 1147 post 71 til kap. 1151 post 51 i 2012.

1.5 Nærmere om enkelte punkter i reindriftsavtalen 2012/2013

Under forhandlingene om reindriftsavtalen 2002/2003 ble avtalepartene enige om å oppheve målprisen for reinkjøtt fra og med dette avtaleåret. Dette innebærer fri prisdannelse for reinkjøtt innenfor den beskyttelse importvernet gir. Denne ordningen videreføres for reindriftsavtalen 2012/2013.

For 2013 foreslås en økning av bevilgningen til RUF fra 32,8 mill. kroner til 34,1 mill. kroner. Ut fra fondets økonomiske situasjon foreslås tildelingsrammen for 2013 satt lik bevilgningsrammen.

Avsetningen på 1,0 mill. kroner til kvinnerettede tiltak opprettholdes.

Avtalepartene er enige om at det ikke øremerkes midler til forskning og veiledning i 2012.

Avsetningen til konfliktforebyggende tiltak er økt med 50 000 kroner til 1,45 mill. kroner. Økningen skal dekke kostnadene til administrasjon av ordningen i Innovasjon Norge.

Avtalepartene er enige om at dagens VSP-rein avvikles. Det settes av 8,0 mill. kroner over RUF til det nye Reinprogrammet. Bevilgningen skal også dekke administrasjon av ordningen i Innovasjon Norge. Det legges til grunn at programmet forankres sentralt i Innovasjon Norge.

Det settes av 4,1 mill. kroner til Markedsutvalget for reinsdyrkjøtt.

For reindriftsavtalen 2012/2013 settes det av 5,3 mill. kroner for å dekke kostnadene til pramming.

Med bakgrunn i ny reindriftslov og det forhold at distriktene har fått behandlet sine bruksregler av styringsorganene, avvikles ordningen med innløsning av siidaandeler.

Partene er enige om å etablere en egen ordning for lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindriften.

I forbindelse med forhandlingene ble avtalepartene enige om å sette ned en parts sammensatt arbeids-

gruppe som skal foreta en gjennomgang av situasjonen i Nordland, Troms og Nord-Trøndelag med sikte på økt produktivitet.

For å øke stabiliteten i kvaliteten, er avtalepartene enige om at det blir gjennomført et forprosjekt i regi av NRL for å kartlegge mulighetene og begrensningene ved å implementere en standard for klassifisering av reinsdyrkjøtt.

Avtalepartene er enige om at det blir gjennomført en gjennomgang av dagens tilskuddsordninger. Formålet med gjennomgangen er å få klarlagt om effekten av de kostnadssenkende og direkte tilskuddene samsvarer med avtalepartenes intensjoner ved omleggingen i 2003/2004 om å stimulere til økt markedsrettet produksjon og verdiskaping.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) er gitt oppdraget med å foreta gjennomgangen av tilskuddene.

Det foreslås en bevilgning på 62,4 mill. kroner for avtaleåret 2012/2013 til ulike direkte tilskudd. Dette er en økning på 2,4 mill. kroner i forhold til gjeldende oppgjør.

Det gjøres følgende avsetninger til tilskudd til siddandeler og tamreinlag:

- Det avsettes 23,0 mill. kroner til ordningen med produksjonspremie.
- Det avsettes 15,4 mill. kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd. Regelverk for kalveslaktetilskuddet videreføres.
- Det avsettes 9,2 mill. kroner til ordningen med driftstilskudd.
- Det avsettes 3,0 mill. kroner til ordningen med ektefelle tillegg. Regelverk og satser for ektefelle- og samboertillegget videreføres.
- Det avsettes 1,9 mill. kroner til tilskudd for frakt av slakteskrotter fra slakteanlegg til fryseanlegg. Dagens regelverk videreføres.

Det avsettes 1,9 mill. kroner til velferdsordninger. Av disse avsettes 300 000 kroner til ordningen med tidligpensjon. Videre avsettes det 1,0 mill. kroner til ordningen med avløsning ved svangerskap og fødsel. Bevilgningen til sykepengeordningen videreføres uendret med 0,6 mill. kroner.

Organisasjonstilskuddet videreføres med 6,1 mill. kroner, herunder 200 000 kroner til HMS-tiltak i reindriften.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Framskrittspartiet, Per Roar Bredvold,

Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Svein Flåtten og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, viser til Prop. 104 S (2011–2012) om reindrifftsavtalen 2012/2013 og endringer i statsbudsjettet for 2012 m.m.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at reindrifta er en liten næring i nasjonal målestokk, men at den både i samisk og lokal sammenheng har stor betydning, både økonomisk, sysselsettingsmessig og kulturelt.

Flertallet viser videre til St.meld. nr. 28 (1991–1992) En bærekraftig reindrift, og Innst. S. nr. 167 (1991–1992), som trekker opp mål og retningslinjer for reindriftspolitikken. Flertallet merker seg at hovedlinjene i meldingen er videreført av regjeringen, men at det er gjennomført løpende og nødvendige tilpasninger, og at nye momenter i forvaltningen av reindrifta har blitt vektlagt. Flertallet viser også til den nye reindrifftsloven (jf. Ot.prp. nr. 25 (2005–2006) og Innst. O. nr. 72 (2006–2007)) som trådte i kraft 1. juli 2007. Den nye reindrifftsloven gir reindriften et større ansvar for bærekraftig ressursforvaltning av reinbeiteområdene.

Reindrifftsloven og reindrifftsavtalen er de sentrale virkemidlene for å nå de reindriftpolitiske målene.

Flertallet viser også til den nylig vedtatte stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken, Meld. St. 9 (2011–2012), og Innst. 234 S (2011–2012), der flertallet i Stortinget slutter seg til regjeringens reindriftpolitikk. I innstillingen viste næringskomiteen til at regjeringen vil sikre ei bærekraftig reindriftnæring gjennom tilpasset reintall, reduserte tap og økt produksjon. I den forbindelse understreker flertallet betydningen av at reintallet reduseres i de områder der det er for mye rein, noe som bl.a. er svært viktig for å ivareta hensynet til dyrevelferd.

Stortinget sluttet seg også til at delmålene om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft skal videreføres. Flertallet understreket også i Innst. 234 S (2011–2012) betydningen av at næringsaspektet i de reindriftpolitiske virkemidlene forsterkes. Reinkjøtt er en arktisk delikatess som har et markedspotensial som bør utnyttes i større grad enn i dag.

Flertallet ser det som positivt at partene i reindrifftsoppgjøret er enige om en avtale som har en ramme på 104,5 mill. kroner. Dette er en økning på 2,5 mill. kroner i forhold til inneværende års reindrifftsoppgjør.

Flertallet merker seg at den inngåtte rein-driftsavtalen har som hovedmål å legge til rette for økt markedsrettet produksjon og verdiskaping. Det vises i denne forbindelse til at avtalen innebærer at de produktionsavhengige tilskuddene i det vesentlige videreføres. Denne videreføringen legger til rette for økt slaktning og produksjon, samtidig som det skaper en forutsigbarhet for den enkelte reindriftsutøver.

Flertallet merker seg videre at avtalen innebærer en avvikling av VSP-rein og etablering av et program for reindriften tilsvarende Lokalmatprogrammet. Det nye programmet skal være tilpasset reinbedriftenes utfordringer, samtidig som reiselivs-basert næringsutvikling i reindriften og samarbeids-tiltak mellom reindriften og foredlingsbedrifter skal inngå i programmet. Flertallet ser dette som positivt.

Flertallet viser videre til at partene er blitt enige om å etablere en egen ordning for lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindriften, noe som bl.a. skal bidra til å øke inntjeningen i reindriften.

Flertallet merker seg at den fremforhandlede avtalen gir grunnlag for en fortsatt positiv utvikling av reindriftsnæringa, noe flertallet er fornøyd med.

Avtalen underbygger også den dreining man har hatt i reindriftsavtalens virkemidler de senere årene, med et mer næringsrettet fokus og en tilrettelegging for de reindriftsutøverne som har reindrift som hovedvirksomhet, noe flertallet ser som svært viktig.

Flertallet merker seg videre at det i tillegg til selve avtalen er satt av 2,5 mill. kroner til finansiering av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt i 2012.

Flertallet er meget tilfreds med det arbeidet reindrifststyret har gjort med å fastsette bruksregler og øvre reintall i alle distrikter, og at dette var på plass innen utgangen av 2011. Flertallet er kjent med at det er fremforhandlet en ny reinbeitekonvensjon med Sverige, men at denne foreløpig ikke er operativ pga. manglende ratifikasjon. Flertallet ser det som uheldig at en ny konvensjon ikke har trådt i kraft, og ser det som viktig at regjeringen bidrar til å få fortgang i saken overfor svenske myndigheter. Det vises i denne forbindelse til at mangel på avtale hindrer norske reinbeitedistrikter å bruke vinterbeiter i Sverige.

Flertallet merker seg at det i reindriftsavtalen for 2012/2013 omdisponeres 0,5 mill. kroner til føring og andre tiltak for å sikre driftsgrunnlaget for de distrikter som pga. manglende ratifisering av avtalen ikke får tilgang til vinterbeitene i Sverige. Flertallet støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti har merket seg at produksjon av reinkjøtt utgjør 1–2 pst. av den totale produksjonen av rødt kjøtt i Norge. Reineierne og siidaene i reindriftsnæringen utgjør det første leddet i verdikjeden frem til forbruker. Imidlertid merker disse medlemmer seg at reineierne fremstår som en fragmentert gruppe i markedet.

Disse medlemmer er negativ til importvern som grunnlag for prisdannelse, som har vært situasjonen for reinkjøtt siden 2003. Disse medlemmer mener rammevilkårene for reindriftsnæringen ikke skal skille seg vesentlig fra det som er vanlig i andre næringer.

Disse medlemmer har merket seg at reindriften er utsatt for tap av ulike årsaker. Hovedårsaken til at reindriftsnæringen er spesielt utsatt for rov-vilttap, er at beitingen skjer i utmark året gjennom. Dette innebærer at driftsformen i seg selv medfører en større tapsrisiko, og gjør næringen spesielt sårbar ved en økning i rovviltstammene.

Disse medlemmer finner grunn til å stille spørsmål ved omfanget av tap av rein som skyldes rovvilt. Den nåværende erstatningsordningen baseres i for liten grad på krav om dokumentasjon på tap. På landsbasis blir det innvilget erstatning for ca. 25 pst. av det som søkes erstattet som drept av fredet rovvilt. Av antallet som blir erstattet, er kun 6 pst. dokumentert. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til representantforslag fremmet av Fremskrittspartiet hvor en ønsket å få satt ned et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen, Dokument 8:74 S (2010–2011).

Disse medlemmer viser til at det for 2010 var budsjettert med erstatning for tap av rein grunnet fredet rovvilt på 55,728 mill. kroner, mens regnskapet viser 66,082 mill. kroner. Det er grunn til å stille spørsmålstegn ved internkontrollen i reindriftsforvaltningen, noe Riksrevisjonen har gjort ved flere anledninger.

Disse medlemmer er kritiske til dagens manglende individmerking av tamrein, noe som gir alvorlige, negative konsekvenser for både dyrevelferd, mattrygghet og naturressurser. Disse medlemmer mener at slik merking vil gi grunnlag for en vesentlig forbedret sporing i matkjeden. Individmerking vil også åpne for effektiv telling av dyr på vidda og antall dyr per siida. Disse medlemmer er av den formening at elektronisk øremerking av rein bør prioriteres, fordi et slikt registreringssystem kan revolusjonere reindriftsnæringen hva angår telling, flokkoversikt og valg av livdyr og slakteuttak.

Disse medlemmer registrerer at det er strid om lovforklaringer, slik at mange opplever at rein beiter på arealer som skal være fredet fra reinbeite.

Disse medlemmer viser til at det er uklarheter når det gjelder fortolkning av reindrifftslov kontra plan- og bygningslov i tilknytning til reindriften. Dette problemet har i den senere tid eskalert. Det kan vises til konflikten på Lenvik-halvøya der flere hundre rein fra Sverige har oppholdt seg ulovlig. Området de har oppholdt seg innenfor er et område som ikke er godkjent som reinbeiteområde, noe som også kunne ha skapt problemer for kommunens vannforsyning for de rundt 10 000 innbyggere som er lokalisert i det berørte området.

Disse medlemmer vil påpeke at det i dag er store utfordringer med reindriftnæringen i grense-traktene til Sverige. Kommuner bruker store ressurser på konflikter med svenske utøvere som bygger «gjeterhytter» på norsk side og som ikke forholder seg til norsk plan- og bygningslov og norske lover og regler.

Problemen forplanter seg og konfliktnivået øker, og det synes ikke å ha en fremtidig løsning som kan gi ro for alle parter. Konsekvensene av manglende ny avtale mellom landene forplanter seg i hele fylket ved at rein blir flyttet til områder som ikke er definert som beiteområder.

Disse medlemmer vil påpeke viktigheten av at regjeringen intensiverer arbeidet med en ny avtale, og snarest mulig kommer til en enighet med den svenske regjeringen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen prioritere arbeidet med å fremforhandle en ny avtale med bakgrunn i lov 2. oktober 1751 Første Codicill og Tillæg til Grendse-Tractaten imellem Kongerigerne Norge og Sverrig Lapperne betreffende (Lappekodisillen) for å unngå grenseoverskridende konflikter for fremtiden.»

Disse medlemmer mener at det er et uheldig signal at forvaltningen belønner de i næringen som bryter lovverket istedenfor å prøve å forebygge konflikter til et stort lokalsamfunn.

Disse medlemmer ser med bekymring på interne konflikter i næringen der noen aktører etterlyser en strukturering slik at det blir mulig å drive lønnsomt, mens andre mener at eierskap kun basert på en blanding av historisk hevd og kulturell bærekraft må være tilstrekkelig.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets stortingsrepresentant Kåre Simensen under behandlingen av interpellasjon stilt av representanten

Torgeir Trældal til landbruks- og matministeren 11. mars 2010, uttalte:

«Jeg tror denne debatten om reintallet i Finnmark er svært viktig, fordi det også er en omforent enighet om at reintallet i deler av fylket er for høyt. Ifølge den nye reindrifftsloven fra 2007 skal reintallet fastsettes slik at det skal være bærekraftig både økologisk, økonomisk og kulturelt. Der er vi ikke i dag, og vi har en lang vei å gå.»

Disse medlemmer viser til dagens debatt og hendelser i Finnmark og ser at man dessverre ikke er kommet særlig lenger. Den store variasjonen på gjennomsnittlig slaktevekt man registrerer mellom reinbeitedistrikter med forholdsvis likt utgangspunkt, gir grunn til bekymring. Dette kan tyde på at problemene med for høyt reintall eskalerer heller enn bedrer seg. Også i inneværende sesjon har man en rekke ganger debattert slike problemstillinger i Stortinget.

Disse medlemmer er kjent med at det også finnes eksempler på reindrifftsutøvere som driver meget godt. Det er mange utøvere og distrikter som produserer store kvanta reinkjøtt av førsteklasses kvalitet. Deres driftsform er bærekraftig både når det gjelder økonomi, økologi og når det gjelder å ivareta den samiske kultur. Det er viktig å peke på at også disse utøvernes næringsvirksomhet lider når hverdagen preges av konflikt og negativ omtale.

Disse medlemmer har også gjennom media merket seg statsrådets engasjement for næringen, men mener problemenes høye antall og at disse involverer så mange forskjellige aktører, krever at man må gjøre en grundigere politisk jobb i denne sak.

Disse medlemmer viser til at allerede under behandlingen av lov om reindrift (reindrifftsloven) 24. mai 2007, uttalte opposisjonspartiene følgende:

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det er 15 år siden Stortinget behandlet en egen stortingsmelding om reindrift, St.meld. nr. 28 (1991–1992), jf. Innst. S. nr. 167 (1991–1992). Disse medlemmer mener at det må utarbeides en ny reindrifftsmelding på bakgrunn av de store endringer som har skjedd i reindriften i denne perioden. Dette gjelder både på det økologiske plan med arealinngrep, tap av beite-land, rovdyrtpap, klimaendringer, på det rettslige plan med økt fokus på sedvanerett, ny reindrifftslov og ny reinbeitekonvensjon, og på det økonomiske plan med omlegging av tilskudds- og erstatningsordninger. Reindriftnæringen har, særlig i Finnmark, utfordringer knyttet til produksjonsvariasjoner, lave slaktevekter, svært høye rapporterte rovdyrtpap og lav produktivitet.»

Da situasjonen på ingen måte er bedret på disse årene, fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om reindrift i løpet av 2012.»

Disse medlemmer mener regjeringen snart må iverksette tiltak for områdene i Finnmark som fremdeles sliter med et for intensivt beitetrykk i forhold til ressursgrunnlaget. Disse medlemmer mener dette er viktig for å sikre en mer forsvarlig ressursforvaltning av reindriften i forhold til beitearealer.

Disse medlemmer har merket seg økte konflikter mellom reindriftsnæringen og øvrige interesser i Finnmark fylke. Disse medlemmer mener arealbehovet for reindriftsnæringen ikke skal gå foran eller på bekostning av annen næringsutvikling eller andre interesser i samme område.

Disse medlemmer viser til at det i perioden fra reindriften ble behandlet og frem til i dag, har vært mange medieoppslag om alvorlige problemer med et altfor høyt antall reinsdyr i store deler av Finnmark. I henhold til medieoppslag er Finnmarksvidda nedbeitet og mange dyr så avmagret at de ikke tåler å bli transportert til slaktning. Disse medlemmer mener at en slik situasjon er svært alvorlig for både miljøet og dyrevelferden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til landbruks- og matministerens uttalelse til NRK 22. februar 2012 der han uttaler:

«Når det i enkelte områder i Indre Finnmark finnes reinkalver med vekt på nivå med pusekatter, da sier det seg selv at noe er alvorlig galt.»

Disse medlemmer vil vise til interpellasjon stilt av representanten Torgeir Trældal til landbruks- og matministeren 11. mars 2010 om reindriftsnæringens utfordringer for å få på plass en bærekraftig reindrift.

I debatten ble det referert til at Rolf Anker Ims, som er prosjektleder for Økosystem Finnmark, som kombinerer fagfeltene økologi og samfunnsfag for å finne årsaker til og konsekvenser av variasjoner i reintall innenfor begge fagfelt, uttaler følgende:

«Prosjektet har blant annet samlet data fra slakterier, for å vurdere om overtallighet i reinflokker fører til lavere slaktevekt på dyrene. En slik sammenheng har vært allment akseptert tidligere, og ble også klart påvist i Økosystem Finnmark.

Men undersøkelsen har i tillegg vist noen av de biologiske mekanismene som ligger bak de lave slaktevektene. Fostre hos simler som slaktes på ettvinteren ble undersøkt, og det ble funnet at fostrene er mindre hos simler fra bestander med høy tetthet enn hva som er tilfelle for bestandene med lav tetthet. Beiteslitasje får altså effekter på reinen allerede i mors liv. I tillegg ser vi at tennene hos rein fra høytetthetsområder i Finnmark slites raskere enn hos alle

andre sammenlignbare hjortedyrbestander. Tennene slites faktisk ned til gommene på ganske få år.

Årsaken er nedbeitingen, som fører til at reinen må spise mer fiberrik kost. Dyrene får sannsynligvis også i seg en del sand og stein som følge av nedslitt beitevegetasjon.

De dårlige tennene gjør at dyrene i enda mindre grad klarer å nyttegjøre seg den dårlige kosten de får i seg. Enkelte forskere har eksempelvis ment at svært høyt beitepress over tid kunne tippe økosystemet i positiv retning ved at beitene etter hvert domineres av produktive beiteplanter slik som næringsrike arter av gress.

Denne teorien har vi tilbakevist. Vårt prosjekt viser helt entydig at for mange rein reduserer beitegrunnlaget, også innen de mest produktive sommerbeitene.

Konklusjonene baserer seg på et stort materiale fra feltarbeid. Ikke mindre enn 15 961 målepunkter har blitt analysert. Tjue sommerbeitedistrikter i Finnmark ble brukt som studieenheter. Distriktene ble valgt slik at områdene til sammen utgjorde 10 par med nabo-distrikter, hvor hvert par har et distrikt med relativt høyt reintall og et distrikt med lavt reintall. På denne måten fikk storskalamålingene nesten et eksperimentelt oppsett som la grunnlag for robuste analyser.

Studiet har vært omfattende, kanskje til og med unikt i sitt omfang. Vi hadde rene armen av økologer i felt for å samle felldata. I tillegg brukte vi satellittfoto til å vurdere beiteeffekter i områder som var vanskelig tilgjengelige for feltarbeid. Den kombinasjonen viste seg å være veldig fruktbar.

Den samfunnsfaglige delen av prosjektet har også avlivet noen myter, blant annet teorien om at medvirkning, frivillige avtaler og økonomiske insentiver, såkalte 'gulrot-virkemidler', er mer effektive enn den gode, gamle piskan.

Reindriftsnæringen deltar selv aktivt i prosessen med å sette rammebetingelser for næringen, og uttrykker samtidig misnøye med reintallsjusteringene.

Det viser seg at det finnes mange uenigheter knyttet til hvordan reintallet fastsettes, hvilke deler av næringen som bør redusere antallet, og hvilke virkemidler som bør brukes, forteller Ims.

Han mener også at medforvaltningssystemet har ført til at personer med mange rein får større makt, samtidig som subsidie- og erstatningssystemet favoriserer store flokker. Dette kommer ekstra godt til syne etter såkalte katastrofevintre.

Etter slike vintre vil personer som driver stort både sitte igjen med flest dyr til videre produksjon og få storparten av erstatningene fra myndighetene.

I realiteten virker systemet slik at de som driver minst bærekraftig favoriseres av staten. Hensikten fra myndighetenes side har nok vært å hjelpe reindriftsnæringa i bærekraftig retning, men myndighetene har ikke klart å se de langsiktige konsekvensene av forvaltningen.

Reindriften oppfattes som en viktig kulturbærer i Finnmark. Samtidig skal næringen leve opp til produksjonskrav som sammenfaller med resten av samfunnet.

Reindriftsnæringa ligger i skjæringspunktet mellom ny og gammel tid, og møter derfor mange utfordringer, ikke minst i forbindelse med klimaendringer.

Et varmere klima i Finnmark kan få stor effekt på vinterbeitene for reinen.

Mildvær med påfølgende frost eller mer snø på vidda er utfordringer som vil kreve mye av både næring og myndigheter.»

Økolog Rolf Anker Ims legger ikke skjul på at prosjektet Økosystem Finnmark har vært utfordrende.

Disse medlemmer mener det er prinsipielt betenkelig at enkelt næringer forhandler egne rammevilkår direkte med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom den ordinære budsjettbehandlingen.

Disse medlemmer mener at de årlige vedtak om reindriftsnæringens rammebetingelser ikke er et lønnsoppgjør, men en fastsettelse av muligheter for å skape inntekter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av erstatningsordningen for tap av rein, herunder vurdere skjerping av krav til dokumentasjon av innrapporterte tap. Gjennomgangen skal foretas av en uavhengig instans.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av reindriftsoppgjøret til å følge kalenderåret og om at forhandlingene kommer inn som en del av budsjettprosessen.»

«Forslag til reindriftsoppgjøret 2012/2013 bifalles ikke.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det igangsettes nedslakting av tamrein på Finnmarksvidda for å unngå store dyrelidelser.»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen prioritere arbeidet med å fremforhandle en ny avtale med bakgrunn i lov 2. oktober 1751 Første Codicill og Tillæg til Grendse-Tractaten imellem Kongerigerne Norge og Sverrig Lapperne betreffende (Lappekodisillen) for å unngå grenseoverskridende konflikter for fremtiden.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om reindrift i løpet av 2012.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av erstatningsordningen for tap av rein, herunder vurdere skjerping av krav til dokumentasjon av innrapporterte tap. Gjennomgangen skal foretas av en uavhengig instans.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av reindriftsoppgjøret til å følge kalenderåret og om at forhandlingene kommer inn som en del av budsjettprosessen.

Forslag 5

Forslag til reindriftsoppgjøret 2012/2013 bifalles ikke.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sørge for at det igangsettes nedslakting av tamrein på Finnmarksvidda for å unngå store dyrelidelser.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å fatte følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2012 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1147		Reindriftsforvaltningen	
	71	Omstillingstiltak i Indre Finnmark, reduseres med	500 000
		fra kr 8 904 000 til kr 8 404 000	
1151		Til gjennomføring av reindriftsavtalen	
	51	Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet, økes med	9 346 000
		fra kr 32 800 000 til kr 42 146 000	
	75	Kostnadsenkende og direkte tilskudd, reduseres med	8 846 000
		fra kr 60 000 000 til kr 51 154 000	

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindriftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2013.

Oslo, i næringskomiteen, den 31. mai 2012

Terje Aasland
leder

Torgeir Trældal
ordfører

